

REALIZACJA ZASADY PARTNERSTWA MIĘDZY III SEKTOREM A RZĄDEM I SEJMEM

I. Tło historyczne

Działalność sektora pozarządowego w czasach komunizmu była bardzo ograniczona. W Polsce funkcjonowało kilkadziesiąt fasadowych organizacji, nazywanych społecznymi, ciasno spiętych z Polską Zjednoczoną Partią Robotniczą i jej satelitami: Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym. Żadna z tych organizacji nie była w pełni niezależna. Brzmi to dziś dość niewiarygodnie, ale wszystkie te instytucje były pod kuratelą ideologów partyjnych. Ich aktywność niejednokrotnie była pozorowana, liczebność członków organizacji sztucznie zawyżano. Działała cenzura. Działacze niewygodni, nielejalni mogli być w każdej chwili przez egzekutywę - odpowiedni szczebel komórki PZPR zaopiniowani negatywnie i usunięci. Często organizacje te były miejscem "zsyłki" kolegów partyjnych, którzy wypadali z głównego obiegu władzy. Erozja tej fasadowej struktury rozpoczęła się wraz z powstaniem Solidarności i w czasie stanu wojennego. Procesy te owocowały poszerzeniem pola wolności także w dziedzinie aktywności organizacji pozarządowych. Przed powstaniem Solidarności jedyne źródła niezależnego obiegu myśli i kultury działały poza cenzurą, w tzw. II obiegu. W czasach panowania władzy komunistycznej zaledwie kilka niezależnych instytucji funkcjonowało legalnie w ramach systemu. Należały do nich min.: Polski Klub Ekologiczny, niektóre tytuły prasowe, takie jak Tygodnik Powszechny.

Istniało oczywiście wiele podziemnych inicjatyw, wydawnictw i struktur opozycyjnych. Zdecydowana większość obywateli krytycznie oceniała rządy PZPR. Wszyscy zdawali sobie sprawę, że wolności obywatelskie w państwie komunistycznym były ograniczone. Najbardziej aktywni przeciwnicy tamtego systemu po stanie wojennym konsekwentnie rozbudowywali II obieg kultury i informacji- niezależny i nieocenzurowany. Dużą rolę odgrywał wtedy parasol kościoła katolickiego. W tym tyglu rozwijały się załączki przyszłej polskiej demokracji, struktur nowych partii politycznych i sektora organizacji pozarządowych (OP). Drogę do ich budowy lub przebudowy miały wkrótce otworzyć obrady Okrągłego Stołu. Na początku lat 90- tych dużo było entuzjazmu i naiwnej wiary w cudowną moc demokracji. Proces przeobrażeń gospodarczych i ustrojowych okazał się bardzo trudny. W tym czasie odrodził się stereotyp myślenia w kategoriach podziału na społeczeństwo i władzę ("my i oni").

II. Rola Szczytu Ziemi - Konferencji w Rio "Środowisko i rozwój"

Największa światowa konferencja z udziałem przywódców większości państw świata, która w 1992r oceniła zagrożenia globalne i przyjęła słynny program działań na rzecz Ziemi "Agenda 21" w "Deklaracji z Rio" podkreśliła znaczenie partnerstwa pomiędzy instytucjami państwowymi a społeczeństwem. W Deklaracji zapisano min.:

"Konferencja ... mając na celu ustanowienie nowego sprawiedliwego światowego partnerstwa przez stworzenie nowych form współpracy między państwami, podstawowymi grupami społecznymi i narodami... ogłasza, że:

- Zagadnienie środowiskowe są na każdym poziomie najlepiej rozwiązywane przy udziale wszystkich obywateli. Na poziomie państwa każdy obywatel powinien mieć zapewniony odpowiedni dostęp do informacji dotyczącej środowiska, która jest w posiadaniu władzy publicznej. Dotyczy to... również możliwości uczestniczenia społeczeństwa w procesie podejmowania decyzji. (zasada 10)
- Twórczość, ideały i odwaga młodych świata powinna zostać zmobilizowana do rozwijanie światowego partnerstwa, co pomoże osiągnąć trwałe i zrównoważony rozwój oraz zapewnić lepszą przyszłość dla wszystkich. (zasada 21)
- Państwa i społeczeństwa powinny współpracować w dobrej wierze, w duchu partnerstwa przy wypełnieniu zasad zawartych w tej deklaracji i zmierzać do dalszego rozszerzania prawa międzynarodowego w zakresie osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju.(zasada 27)"

W zacytowanych powyżej trzech zasadach, które znalazły się wśród dwudziestu siedmiu głównych tez ogłoszonych po obradach Szczytu Ziemi, podkreślono wagę partnerstwa władzy i społeczeństwa przy rozwiązywaniu problemów współczesnego świata. Konferencja w Rio wsparła wizję społeczeństwa obywatelskiego, które aktywnie współpracuje z instytucjami państwa i uczestniczy w podejmowaniu ważnych dla niego decyzji. Zasada partnerstwa ma charakter uniwersalny, dotyczy zarówno stosunków między państwami i narodami, jak i relacji w obrębie społeczeństw poszczególnych państw. Powinna obowiązywać przy rozwiązywaniu problemów globalnych i lokalnych.

III. Dynamika rozwoju III-go sektora.

Dynamiczny rozwój organizacji pozarządowych nastąpił w Polsce po obradach Okrągłego Stołu. Zniesienie cenzury, zmiana konstytucji, powstanie ustawy o fundacjach i stowarzyszeniach po 1989 r. - to główne przyczyny, które spowodowały obudzenie się III sektora. Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych do konferencji w Johannesburgu w 2002r w Polsce wzrosła dziesięciokrotnie.

Badanie Stowarzyszenia Klon/Jawor z 2002 r * . pokazało ,że w Polsce zarejestrowanych jest 36 tys. stowarzyszeń i 5 tys. fundacji. Połowa z nich zarejestrowana jest w byłych i teraźniejszych miastach wojewódzkich. Ok. 60 % z nich prowadzi aktywnie działalność. 91 % tych organizacji powstało po 1989 roku a ok. 30 % w latach 1999-2002.

Główne pola działalności to sport 58 %, oświata i edukacja 48%, ochrona zdrowia i pomoc niepełnosprawnym 32 %, kultura i sztuka 27 %. Ponad połowa organizacji nie zatrudnia stałego personelu, ale 35 % zatrudnia pracowników na umowę o pracę, tworząc ok. 62 tys. pełnych etatów (0,6 % zatrudnienia w kraju poza rolnictwem). Potencjał zasobów ludzkich powiększa znacząco szacowana na 1,6 mln. ludzi liczba wolontariuszy pracujących w organizacjach i nie będących członkami organizacji.

Wiele z tych organizacji utrzymuje się przy bardzo niewielkim budżecie przychody ponad połowy z nich w 2001 r nie przekroczyły 19 000 zł.

Szybki rozwój organizacji pozarządowych i realizacja przez nie szeregu zadań publicznych zrodziły potrzebę lepszego uregulowania ich prawnego statusu. Powstanie kluczowej ustawy dla sektora OP zajęło ponad dekadę. W ciągu tych lat miały miejsce doraźne inicjatywy poselskie. W Sejmie zawsze znajdowała się grupka posłów świadomych znaczenia III sektora dla rozwoju demokracji, a jednocześnie zdająca sobie sprawę z jego trudnej sytuacji finansowej. Grupa ta próbowała zmieniać ustawodawstwo w kierunku poprawy warunków działania III sektora w Polsce. Wielu premierów i ministrów obiecywało unormowania prawne. Jednak kluczowa dla rozwoju sektora ustawa o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie powstała dopiero po 13 latach od 89 r. i właśnie jest wdrażana.

IV. Relacje pomiędzy III sektorem a władzą państwową. Stopniowe przełamywanie stereotypów

Ostry podział na władzę państwową i społeczeństwo, które tej władzy podlega nie został automatycznie zniesiony wraz z nadejściem demokracji. Można nawet powiedzieć, że z upływem lat podział ten nabierał cech dawnej ostrości. Kiedy okazywało się, że kolejne ekipy rządowe nie są w stanie zaspokoić społecznych oczekiwań, powracało przekonanie, że interesy sprawujących władzę są sprzeczne z interesami społeczeństwa. W tej atmosferze pozytywna rola całego sektora organizacji pozarządowych była i do tej pory jest znacznie utrudniona. Nieufność a niekiedy nawet wrogość w stosunku do władz nie sprzyjają konstruktywnej współpracy. W wielu wypadkach krytyczne i niechętne nastawienie do urzędników państwowych jest całkowicie uzasadnione. Przypadki niekompetencji, arogancji lub nieuczciwości przedstawicieli władzy są nierzadkie. Tym łatwiej tworzą się stereotypy myślowe i uprzedzenia w stosunku do wszystkich polityków i urzędników państwowych. Atmosfera konfliktu pomiędzy społeczeństwem a władzą utrwała także uprzedzenia po drugiej stronie. Przedstawiciele administracji, politycy i urzędnicy bardzo często uważają członków organizacji pozarządowych za "oszołomów" i "przeszkadzaczy", niekiedy sympatycznych, ale nie mających pojęcia o rzeczywistych problemach ludzi. Taka ocena dotyczy głównie działaczy ekologicznych. Ten obraz tylko trochę się zmienia w odniesieniu do organizacji pracujących w pomocy społecznej czy z niepełnosprawnymi lub w dziedzinie ochrony zdrowia (np. z dotkniętymi różnymi chorobami).

Wówczas zakłada się, że są to organizacje branżowe - walczą o swoje partykularne interesy, a nie o interes ogólny. Najczęściej spotykany schemat myślenia, który funkcjonuje po obu stronach, to ocena, że działacze lub urzędnicy przede wszystkim dbają o siebie, swoje wynagrodzenia i apanaże, a działania na rzecz społeczeństwa są tylko kamuflażem, aby wyciągać pieniądze podatników.

Wymienione tu stereotypy z pewnością miały duży wpływ na jakość współpracy władz z przedstawicielami organizacji pozarządowych.

Wiele modeli relacji - od całkowitego braku współdziałania, lekceważenia lub wręcz wzajemnego zwalczania się, po rzeczywiste i konstruktywne partnerstwo- funkcjonowało i funkcjonuje do dziś. Proces dojrzewania demokracji, z pewnością, nie jest zakończony. Organizacje pozarządowe mogą i powinny odegrać pozytywną rolę w przełamaniu stereotypów, w stopniowym znoszeniu podziału na społeczeństwo i władzę ("my i oni").

V. Krótka charakterystyka partnerów

1. Administracja centralna

Mało kto zdaje sobie sprawę w kraju, że polska administracja centralna jest dramatycznie słaba. Z jednej strony za mało jest kompetentnych kadr, z drugiej strony obserwuje się przerost biurokracji a jednocześnie mamy do czynienia z permanentną rotacją młodych dobrych pracowników, którzy po odbyciu stażu i zdobyciu doświadczeń (1- 2 lata) bardzo często odchodzą do lepiej płatnej pracy. Komisja Europejska od kilku lat zwraca na to uwagę, świadoma olbrzymich wyzwania kadrowych wynikających z procesu integracji europejskiej. Przyjęte setki nowych praw wdrażających dyrektywy, tysiące rozporządzeń wykonawczych, tysiące przepisów UE bezpośrednio obowiązujących od 1 maja, wreszcie konieczność zrozumienia i wdrażania europejskiego systemu prawa- wszystko to wymaga świetnie przygotowanych kadr szczebla centralnego i szczebli niższych. Komisja UE, rozumiejąc to, udzieliła nam przed akcesją wsparcia finansowego- określając z góry, co było mało rozumiane przez naszych polityków, iż 30 procent całości środków programu PHARE ma być skierowane na wzmocnienie administracji. Podejmowane wówczas na Radzie Ministrów próby przeprowadzenia reformy płacowej administracji centralnej były przez większość polityków, wystraszonych odbiorem społecznym koniecznych podwyżek płac, blokowane. Zamiast tego pozostajemy przy nieczytelnych, patologicznych, branżowych systemach płacowych (środki specjalne w Ministerstwie Finansów, rady nadzorcze w ministerstwie skarbu, powszechne dorabianie przedłużonymi delegacjami zagranicznym oraz zleceniami i szkoleniami, itp.).

2. Organizacje pozarządowe

Świadomość tego stanu rzeczy, być może, pozwoli lepiej zrozumieć, dlaczego wielu działaczy spośród aktywnych organizacji społecznych bywa dużo lepiej przygotowanych merytorycznie do dyskusji od urzędników. W interesie państwa jest korzystanie z wiedzy dobrych i kompetentnych doradców. Wielu z nich zasila szeregi organizacji pozarządowych. Dobre partnerstwo ciągnie w górę nie tylko jakość dokumentów, ale i efektywność administracji. Oczywiście, trudno jest jednoznacznie ocenić fachowość, kompetencje, uczciwość i rzetelność członków wszystkich organizacji społecznych. Można tylko stwierdzić ogólnie, że kadry aktywnych organizacji są bardziej stabilne i częściej dobrane na zasadzie rzeczywistego zainteresowania konkretną dziedziną aktywności społecznej w porównaniu z kadrami administracji centralnej. Poza tym działając "na dole" zwykle lepiej orientują się w zakresie rzeczywistych społecznych potrzeb. Ten pozytywny obraz jest jednak zakłócony przez głośne przypadki patologicznych zachowań niektórych organizacji, określane przez media "eko -haraczami". Zdarza się również, że do partnerstwa nie dojrzały same OP.

Odsyłam tu do oceny "Realizacji zasady partnerstwa wewnątrz III sektora" w części niniejszego raportu przygotowanej przez Piotra Frączaka.

VI. Analiza realizacji zasady partnerstwa pomiędzy III sektorem a władzą państwową.

Wybrane przykłady

1. Sejm na początku przemian (1989-2001)

Sejmowa stała Podkomisja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych

Posłowie sejmu kontraktowego na czele z prof. Stefanem Kozłowskim, przewodniczącym Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych, dostrzegali potrzebę wspierania dynamicznie rozwijającego się III-go sektora. Powołano wtedy w Sejmie Stałą Podkomisję Wspierania Inicjatyw Ekologicznych. Był to jeden z pierwszych przykładów nawiązania konstruktywnej współpracy pomiędzy parlamentem i przedstawicielami III-go sektora. Polskie pozarządowe organizacje ekologiczne stały się wówczas poważnie traktowanym partnerem władz w procesie tworzenia prawa. Sejmowa Komisja Ochrony Środowiska zapraszała na swoje posiedzenia przedstawicieli organizacji ekologicznych takich jak PKE, LOP, później Biuro Wspierania Lobbyingu Ekologicznego, PZS, Instytut na rzecz Ekorozwoju i innych. W poszczególnych kadencjach były także organizowane specjalne posiedzenia poświęcone ogólnym zagadnieniom, np. edukacji ekologicznej. Zapraszano na nie dużo szerszą reprezentację organizacji społecznych.

2. Przygotowanie pierwszego Narodowego Plan Rozwoju

Zasada partnerstwa powinna być jedną z podstawowych przy projektowaniu i wdrażaniu Narodowego Planu Rozwoju (NPR) i opartych na nim sektorowych programach operacyjnych (SOP) finansowego wsparcia UE dla Polski. Plan ten jest kluczowym dokumentem określającym ramy programowe i finansowe naszej integracji z UE w okresie 2004-2006. Krytyczna analiza jego przygotowania jest tym bardziej istotna, że za chwilę rozpocznie się proces projektowania NPR na następny już pełny okres budżetowy UE 2007-2013.

Oceniemy współpracę w wybranych resortach i instytucjach. Współpraca ta układała się różnie: od bardzo partnerskiego układu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej i wspólnego z NGO wypracowania SOP (Europejski Fundusz Społeczny) do biurokratycznego traktowania konsultacji i niezrozumienia wagi przygotowywanych SOP w Ministerstwie Środowiska (Fundusz Spójności oraz SOP Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna).

a. Współpraca z Ministrem Gospodarki

Koalicja rządowa SLD- UP oraz PSL podjęła kontrowersyjną decyzję o odrzuceniu całości dotychczasowych prac nad przygotowaniem NPR toczonych w rządzie AWS i przygotowaniu od nowa NPR-u i sektorowych programów operacyjnych. Prace prowadzone były w pośpiechu wynikającym z potrzeb procesu integracyjnego i nacisków UE. Rozpoczęły się wiosną 2002 roku, na 2 lata przed naszym wejściem do UE.

Ministerstwo Gospodarki wskazało partnera- Stowarzyszenie Forum Inicjatyw Pozarządowych (FIP), które podjęło się roli koordynatora konsultacji z III sektorem przygotowywanych dokumentów.

Stowarzyszenie FIP włączyło się w aktywne poszukiwanie partnerów branżowych wśród organizacji pozarządowych. W ten sposób zwrócono się min. do Polskiej Zielonej Sieci i Instytutu na Rzecz Ekorozwoju z prośbą o konsultacje NPR. Ministerstwo Gospodarki w trakcie tego procesu dbało skutecznie o zachowanie partnerskiego układu z OP, starając się znosić takie podstawowe bariery w ministerstwach branżowych jak trudności przy udostępnianiu dokumentów roboczych.

b. Współpraca z Ministrem Środowiska

Wśród organizacji ekologicznych aktywnością w podejmowaniu współpracy wyróżnia się Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć. Organizacja ta zaproponowała w kwietniu 2002 r. Ministrowi Środowiska pomoc i koordynację w opracowaniu programów sektorowych do NPR (Fundusz Spójności oraz SOP Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna).

Kilka organizacji pozarządowych nadesłało swoje uwagi.

Spotkało się to z brakiem odzewu w ministerstwie lub pozorowaniem konsultacji. W efekcie, w oparciu o stanowiska kilku organizacji (min. Salamandra) i indywidualnych osób (Marcin Hyla, Piotr Nieznański - WWF) PZS wysłał własną krytyczną opinię na temat SOP do ministrów środowiska i gospodarki. W

opinii tej krytykowano min. brak konsultacji społecznych oraz zdominowanie SOP przez gospodarkę wodną- budowę zbiorników i regulacje rzek (na Program dla Odry 2006 przeznaczono ok.70 % środków). Inwestycje takie są sprzeczne z dyrektywami UE. Stanowisko to prezentowane było na kilku konferencjach organizowanych przez Ministerstwo Gospodarki. Trafiło także do Komisji Europejskiej. W rezultacie tych i innych krytycznych głosów (ocena ex ante Instytutu na Rzecz Ekorozwoju oraz REC) oraz opinii Komisji Europejskiej, rząd skasował Ministrowi Środowiska ten program o wartości ok. 640 mln. EURO. Środki te zostały przesunięte do zintegrowanego programu rozwoju regionalnego.

Ministerstwo Środowiska zlekceważyło opinię ze strony sektora POE. Dopuszczono do głosu lobby hydrotechniczne w MŚ. Liczono, że uda się zdobyć środki na kosztowne inwestycje, na które nie ma pieniędzy w budżecie państwa. Inwestycje te w sektorze POE budziły i budzą poważne opory ze względu na olbrzymie ingerencje i zniszczenie środowiska przyrodniczego dolin rzecznych. W ministerstwie nikt nie poczuwa się do winy, mimo że utracone zostało ważne narzędzie realizowania dobrych programów. Wręcz przeciwnie, uważa się, że stało się dobrze, bo program był trudny, a MŚ nie miało sił kadrowych i pieniędzy na zarządzanie nim. W ten sposób przepadły poważne środki, które mogły posłużyć budowaniu zrównoważonego rozwoju. Być może na trwałe, gdyż na razie nie widać chęci politycznej dla przywrócenia tego programu w następnym okresie budżetowym UE w latach 2007- 2013.

c. Współpraca z Ministrem Rolnictwa

Nie najlepiej układało się też partnerstwo z III sektorem przy przygotowaniu Sektorowego Operacyjnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) w Ministerstwie Rolnictwa. Obserwowaliśmy tu nieufność resortu w stosunku do organizacji społecznych, chociaż początkowo podejmowane były próby współdziałania. Efektywnie współpracowano min. przy wspólnych konferencjach i wydawaniu materiałów szkoleniowych o programach rolno- środowiskowych. Później jednak organizacje pozarządowe zostały kompletnie zaskoczone rezygnacją Ministerstwa Rolnictwa z wdrażania pilotażowych programów rolno - środowiskowych (PRŚ) w ramach dużego programu SAPARD w 2002 r. Nastąpiła olbrzymia redukcja rodzajów PRŚ(z 10 do 2) w ostatecznej wersji PROW wysłanej do UE. Mimo licznych i burzliwych protestów organizacji społecznych administracja nie ustąpiła. PROW był wielokrotnie poprawiany. Ostatnią wersję przygotowano tuż przed wejściem do UE w kwietniu 2004, przywracając w niej większość instrumentów PRŚ wcześniej wykreślonych. Skutki tych posunięć w Ministerstwie Rolnictwa są dość opłakane. Obecnie już po wejściu do UE, po 2 latach przygotowań, nie ma nadal zatwierdzonych szczegółowych procedur przez Komisję Europejską. Opóźnia się możliwość uruchomienia wsparcia z tych programów. Na 1,5 mln. gospodarstw rolnych zgłoszonych do otrzymywania dopłat bezpośrednich, w dniu upływu terminu 0,5 mln. rolników nie złożyło wniosków do agencji płatniczej (wynegocjowano z UE przedłużenie terminu składania wniosków o 2 tygodnie). Ministerstwo Rolnictwa nie umiało wykorzystać potencjału tkwiącego w sektorze organizacji pozarządowych. A mogły one dopomóc w szybszym i lepszym przygotowaniu programów wsparcia finansowego wsi. Społeczność wiejska, co potwierdzają badania, relatywnie najbardziej ucierpiała, jeśli weźmiemy pod uwagę dochody w okresie przemian po 89 roku. Pomniejszono szanse na dodatkowe pieniądze, które mogłyby poprawić sytuację właścicieli małych i średnich gospodarstw.

d. Obecność organizacji pozarządowych w komitetach monitorujących NPR

W Polsce pozycja sektora organizacji pozarządowych jako poważnego partnera władz administracji centralnej wciąż jest chwiejna. W kryteriach Unii Europejskiej przywiązuje się zasadniczą wagę do funkcjonowania zasady partnerstwa. Nasze organizacje społeczne muszą niejednokrotnie walczyć o przestrzeganie przysługujących im praw. Sektor OP jest coraz lepiej przygotowany do wyegzekwowania swojego udziału w zarządzaniu funduszami strukturalnych UE, które są pod kontrolą władz na szczeblu krajowym.

Reprezentanci organizacji społecznych pojawili się w komitetach monitorujących fundusze z UE. Przedstawiciele POE zostali wyłonieni w demokratycznej procedurze (z wykorzystaniem internetu), która została dopracowana w trakcie wieloletniej współpracy z resortem środowiska a od kilku lat była stosowana w środowisku OP. Ministerstwo Transportu wzorując się na doświadczeniach MŚ przeprowadziło podobną procedurę wyboru do komitetów monitorujących. W resorcie środowiska

przygotowano również projekt rozporządzenia dotyczącego wyboru POE do Funduszu Spójności. Uwzględnia on w swoich zapisach stosowaną dotychczas praktykę wyboru przedstawicieli POE.

W wyniku tych wyborów w monitorowaniu Funduszu Spójności zaczęli efektywnie uczestniczyć przedstawiciele POE wpływając min. na zasady pracy komitetów i sposób rozpatrywania wniosków oraz przedstawiając krytyczne oceny samych wniosków. Dotyczyło to obu części Funduszu Spójności: Środowiskowej podlegającej Ministerstwu Środowiska i transportowej podlegającej Ministerstwu Gospodarki.

Członkowie organizacji pozarządowych zasiedli również w większości województw w Komitetach Monitorujących Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Jednak procedury wyłaniania tam przedstawicieli OP polegały najczęściej na ich wybieraniu przez administrację - Zarządy Województw Samorządowych i wybory te bardzo często były upolitycznione.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych mają także uczestniczyć w Komitecie. d/s Monitorowania Programów na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (podlegającym Ministerstwu Rolnictwa).

Niestety, na początku czerwca okazało się, iż trzeba rozwiązać wszystkie Komitety, ze względu na wejście w życie nowej ustawy o NPR, uchwalonej przez Sejm w kwietniu br.. Decyzja ta spowodowała protesty organizacji, które poczuły się oszukane. Jest to kolejny dowód na istniejący chaos prawny i organizacyjny w instytucjach centralnych odpowiedzialnych za wdrażanie NPR oraz programów operacyjnych, choć sama ustawa wprowadza podstawy prawne uczestnictwa OP w komitetach monitorujących. Protesty organizacji przyniosły efekt w postaci zatwierdzenia w składach powoływanych na nowo komitetów monitorujących części przedstawicieli wcześniej wybranych.

3. Udział organizacji pozarządowych w procesie legislacyjnym

a. Szczebel rządu

Następuje stopniowa zmiana nastawienia rządu do współpracy z sektorem OP. Dawniej z reguły izolowano organizacje pozarządowe od procesu przygotowania i tworzenia prawa. Obecnie coraz częściej przedstawiciele OP, w szczególności dotyczy to POE, przystępują do konsultacji a nawet tworzenia projektów przepisów prawnych. Model z początku lat 90-tych przygotowania projektów wyłącznie przez prawników uczelnianych - specjalistów od prawa ochrony środowiska jest zastępowany modelem bardziej uspołecznionym. Wielkim krokiem naprzód, stanowiącym ewenement na skalę całego rządu, jest zaproponowany przez sekretarza stanu Czesława Śleziaka model konsultacji przepisów prawnych z POE. (patrz pkt 5.)

b. Szczebel parlamentu

Tu udział POE był od początku większy. Przedstawiciele organizacji społecznych często brali udział w posiedzeniach podkomisji sejmowych pracujących nad konkretnymi projektami ustaw.

Powstawały projekty poselskie przygotowywane z udziałem POE wywoływane najczęściej opieszałością ministerstwa, które kończyły się różnie. Czasem całkowitym odrzuceniem tych propozycji słabo skonsultowanych z rządem, ale często też przyjęciem po akceptacji bądź poprawkach ze strony rządu lub ministerstwa.

c. Ankieta komisji Sejmu i Senatu

Na początku czerwca przeprowadziliśmy krótkie ankiety telefoniczne z sekretariatami komisji sejmowych (8) i senackich (2). Pytania dotyczyły współpracy komisji z organizacjami pozarządowymi.

Pyt. 1. Czy organizacje pozarządowe zapraszane są na posiedzenia komisji?
Tylko jeden sekretariat (Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej) odpowiedział, że przedstawiciele OP nie są zapraszani, chociaż zapraszano ich w ubiegłej kadencji.

Pozostałe komisje regularnie zapraszają od kilku do kilkudziesięciu OP (Sejmowa Komisja Mniejszości Narodowych) na swoje posiedzenia.

Pyt. 2. Czy sporządzane są przez OP opinie do projektów i materiałów rozpatrywanych przez komisje? Wszystkie sekretariaty odpowiedziały twierdząco. Opinie te są przekazywane posłom i brane pod uwagę. Niektóre komisje same występują z prośbami o opinie (np. Komisje Ochrony Środowiska - Sejmowa i Senacka, Sejmowa Komisja Kultury Fizycznej i Sportu). Pojedyncze sekretariaty (np. Sejmowej Komisji Rolnictwa) podkreślały obowiązek opiniowania aktów prawnych na szczeblu rządu i parlamentu przez organizacje społeczne.

Pyt. 3. Jakie są inne formy współpracy komisji z OP?

Wymieniano tu najczęściej wspólne seminaria i konferencje poświęcone współpracy tematycznej wywołanej aktualnymi wydarzeniami lub projektami budzącymi kontrowersje w opinii publicznej (Komisja Gospodarki- rozwój małych przedsiębiorstw, argentyński system kredytowania; Komisja Europejska- kampania referendalna, Komisja Ochrony Środowiska - problem przedstawicielstwa POE w radach nadzorczych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska).

Pyt.4. Gdzie można znaleźć materiały dotyczące współpracy komisji z OP?

Odsyłano nas najczęściej do list obecności, protokołów z posiedzeń oraz stron internetowych komisji.

Wnioski, jakie można wyciągnąć po przeprowadzeniu tej krótkiej ankiety są następujące:

- Parlament po 15 latach budowania demokracji nie ma jasno określonych reguł współpracy komisji z III sektorem.
- Organizacje społeczne biorą udział w posiedzeniach większości komisji i składają swoje opinie. Jeśli jest jakiś temat ważny dla danej organizacji z reguły potrafi ona znaleźć drogę do posłów i odpowiednich komisji.
- Trudno jeszcze mówić o pełnej, partnerskiej współpracy parlamentu z przedstawicielami OP. Stan istniejący należy raczej określić jako tolerowaną obecność partnera społecznego.

d. Monitorowanie procesu legislacyjnego

To ciągle jeszcze słaba, choć ważna strona procesu legislacyjnego. Jest jasne, że prawo tworzone z konieczności w pośpiechu - najpierw z powodu rewolucji przechodzenia z komunistycznego systemu prawa do systemu demokracji wolnorynkowej, a następnie z powodu wymogu przystosowania naszych przepisów do setek dyrektyw Unii Europejskiej- musi być systematycznie i instytucjonalnie monitorowane. Inaczej, mamy co chwilę do czynienia z wykrywaniem (generowaniem) luk prawnych przez lobbystów i media i związanym z tym permanentnym spadkiem autorytetu sejmu i rządu. Większość niedoróbek prawnych to skutek, w naszym przekonaniu nie spisku a "polskiego bałaganu", słabości kadr i procedur. Szerszy udział przedstawicieli organizacji pozarządowych w monitorowaniu prawa mógłby przyczynić się do poprawy jakości ustaw i innych przepisów.

4. Współpraca przy projekcie ustawy o działalności pożytku publicznego

Ustawa o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie powstawała w partnerskim układzie pomiędzy rządem a przedstawicielstwami organizacji pozarządowych. Klimat sprzyjający uchwaleniu jej zaistniał dopiero za rządów "postkomunistów", a nie za rządów "solidarnościowych", mimo, że poszczególni liderzy tamtych rządów wielokrotnie zapewniali o swoim poparciu dla społeczeństwa obywatelskiego i III-go sektora. Decydująca i pozytywna była przy tym rola Jerzego Hausnera, Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Prace nad tą ustawą mogą być modelowym przykładem przeprowadzenia pewnej woli politycznej jednego ministra w sytuacji, gdy cały rząd był zapewne przekonany, że są dziesiątki innych ważniejszych ustaw niż właśnie ta.

Przygotowanie i konsultacja ustawy przebiegało w następujących etapach:

1. Nadanie ustawie wysokiego priorytetu w Ministerstwie. Osobą odpowiedzialną za tę ustawę oraz za kontakty z OP został szef Gabinetu Politycznego.

2. 2. Wyłonienie 10- osobowej reprezentacji OP - Rady, która stanowiła zespół konsultacyjny projektu ustawy. W drodze internetowego głosowania wybrano skład tej reprezentacji, który, po wyrażeniu zgody Ministra, rozszerzono do 15 osób.
3. 3. Organizowanie regularnych spotkań, na których omawiane były równoległe z pracami w rządzie poszczególne zapisy. Rozstrzygano kontrowersje min. powstałe w wyniku odmiennych interpretacji ministerstwa finansów.
4. 4. Lobbings organizacji pozarządowych na rzecz lepszych, z ich punktu widzenia, rozwiązań.
5. 5. Wniesienie ustawy do Sejmu. Ścisła współpraca Rady z Ministerstwem na rzecz obrony wynegocjowanych rozwiązań. Współpraca z Sejmem i Senatem nad poprawkami do ustawy.

5. Współpraca POE z Ministerstwem Środowiska

a. Okres 1997-2001

Ministerstwo Środowiska (wcześniej Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa), pomimo kilkukrotnego odejścia od zasady partnerstwa, najwięcej zrobiło dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W lutym 1997r Harvard Institute for International Development Raport sfinansował opracowanie na temat tej współpracy z propozycjami jej reorganizacji. Jak wiele innych ciekawych opracowań, które nie znalazły swoich adresatów wśród polityków wylądowało, na szczęście na krótko, na półce. Sytuacja zmieniła się za rządu AWS i UW. W Ministerstwie znalazło się kilku przedstawicieli mających korzenie w sektorze pozarządowym, którzy postanowili wykorzystać zalecenia tego raportu. Przygotowano dokumenty wewnętrzne resortu sankcjonujące współpracę, które kierownictwo ministerstwa przyjęło w kwietniu 1998 r.. Rozpoczęły się regularne spotkania grupy roboczej złożonej z urzędników i z przedstawicieli POE. W Dębem odbyły się wspólne warsztaty, na których omawiano przyszłą współpracę i przełamywano wzajemną nieufność. Zasadą stał się udział przedstawicieli POE w różnych ciałach w resorcie, sankcjonowany decyzjami i regulaminami Ministra.

W połowie 2001r powstał kolejny raport opisujący i oceniający bardzo solidnie współpracę Ministerstwa Środowiska z przedstawicielami organizacji pozarządowych w tym okresie. (patrz: załącznik nr 8)

b. Okres 2001-2004

Po zmianie rządu w 2001r. współpraca została właściwie zamrożona. W tym czasie działał jeszcze Społeczny Zespół Ekspertów ds. Finansowania Edukacji Ekologicznej. Przeszał działać, według oficjalnej wykładni, ponieważ z roku na rok cięty był budżet resortu i przestano dysponować środkami, które można byłoby przekazywać na projekty edukacyjne realizowane przez POE. W tym czasie były również dopracowywane zasady wyboru przedstawicieli POE oraz konsultacji społecznych. Działał Zespół Roboczy ds. współpracy z POE. Nie miał on żadnego prawnego umocowania i rozwiązał się samoistnie z inicjatywy przedstawicieli POE. Argumentem było tu wyczerpanie się formuły działania. Chociaż wciąż obowiązywały dokumenty poprzedniego ministra dotyczące współpracy z POE, trudno je obecnie znaleźć na stronie internetowej MŚ (<http://www.mos.gov.pl/poe/materialy.shtml>).

Minister Żelichowski (PSL) i jego współpracownicy przestali zauważać organizacje pozarządowe. Jednym z przejawów zerwania kontaktów w tamtym okresie jest opisane powyżej odrzucenie przez ministerstwo próby współdziałania w sprawie NPR, zakończone skasowaniem unijnego programu Ministerstwa Środowiska o wartości ok. 640 mln. EURO (środki przesunięto do ZPORR).

Sytuacja poprawiła się po rozpadzie koalicji SLD- PSL i przyjsciu nowego ministra środowiska- Czesława Śleziaka. Ponownie do ośrodka w Dębem w 2003 r zwołano przedstawicieli POE. Minister wystąpił tam z inicjatywą powołania sformalizowanej struktury - Sejmiku POE. W ten sposób ministerstwo zyskałoby konkretnego, zinstytucjonalizowanego partnera. Powstała grupa robocza, która, po włączeniu się liderów kilku organizacji z Polskiej Zielonej Sieci, przygotowała niezbędne dokumenty. Współpraca miała być sformalizowana i zagwarantowana nowymi zapisami w ustawie prawo ochrony środowiska. Na podstawie dobrowolnych zgłoszeń powstała "Lista Pozarządowych Organizacji Ekologicznych" (Załącznik 3). Znalazło się na niej 40 organizacji, które wyraziły chęć

aktywnego uczestnictwa w działaniach Ministerstwa Środowiska. Są one na bieżąco informowane o aktualnych działaniach resortu.

Upadek rządu Milera i zmiana ministra sprawiły, że dobrze już przygotowana ze strony resortu i przedstawicieli POE nowa forma współpracy zawisła ponownie w próżni politycznej.

Z drugiej strony trzeba dodać również, że rozesłany przez resort środowiska projekt utworzenia Sejmiku OP, spotkał się z całkowitym brakiem zainteresowania.(!) Resort nie otrzymał do niego żadnego komentarza czy uwagi. Uwzględniając, że w skład Sejmiku ma wejść ponad 40 przedstawicieli POE nieodzowne jest zainteresowanie organizacji tym projektem. Tym bardziej, że w założeniu Sejmik ma mieć umocowane ustawowe w prawie ochrony środowiska. Nie wydaje mi się, aby było zasadne tworzenie prawa dotyczącego POE wbrew POE.

c. Otwarty mechanizm konsultacji aktów prawnych

To jedna z najciekawszych inicjatyw sekretarza stanu a później ministra Czesława Śleziaka odpowiedzialnego za legislację. Ministerstwo przygotowało i skonsultowało z organizacjami tryb opiniowania aktów legislacyjnych na stronie internetowej resortu.

Jest to bardzo konkretna oferta wzajemnej, partnerskiej współpracy, prawdopodobnie w nikłym stopniu wykorzystywana przez organizacje pozarządowe.

Jedną z przyczyn, nie do końca uzasadnioną, jest brak przekonania ze strony POE, że ich uwagi w jakikolwiek sposób zostaną uwzględnione. Tymczasem, według Ministerstwa, wszystkie uwagi, które przesyłają organizacje do projektów w ramach konsultacji są analizowane. Te, które nie zostaną uwzględnione w projektach mają obowiązek znaleźć się w kartach rozbieżności z uzasadnieniem dlaczego nie zostały włączone do treści projektu. Karty zamieszczane są na stronie www. ministerstwa.

Inną przyczyną jest fakt, że wiedza prawnicza i specjalistyczna dostępna jest zaledwie kilku lub kilkunastu organizacjom, które najczęściej są zajęte swoimi projektami.

Dobre konsultacje wymagają czasu i pieniędzy. Mechanizm jest otwarty. Współpraca mogłaby lepiej rozwinąć się, gdyby pojawiły się środki wspierające ten proces. Wsparcie niewielkimi nawet funduszami byłoby dobrą inwestycją. Służyłoby powstawaniu lepszego prawa i powiększaniu szans na jego wdrożenie. Ale postulaty opłacania procesu konsultacji np. poprzez zamawianie ekspertyz u wybranych, cieszących się autorytetem, organizacji, wydają się wciąż jeszcze zbyt radykalne nawet wśród samych OP.

d. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska - projekt pomocy strukturalnej dla POE

Do szeroko rozumianego resortu ochrony środowiska należy zaliczyć posiadającą osobowość prawną największą instytucję współfinansującą ochronę środowiska w Polsce- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W instytucji tej powstał bardzo ciekawy projekt -program "Wspierania pozarządowych organizacji ekologicznych" przez NFOSiGW.

Inicjatywa należała do zarządu NFOŚiGW. Prezes NFOŚ i GW Jerzy Pietrewicz zaprosił przedstawicieli organizacji do wspólnego przygotowania programu strukturalnego wsparcia sektora POE. Inicjatywa była tym bardziej cenna, że nastąpiła w momencie wycofywania się wielu środków i funduszy zagranicznych z Polski (dysponujące nimi instytucje uznały, że już dostatecznie wspomogły rozwój polskiej demokracji i przenieśli swoje zainteresowanie oraz pieniądze na Wschód). Po trwającym około roku okresie prac udało się obronić ideę tego niezwykle, jak na stosunki polskie, projektu. Program wystartował w 2004r. Zgłosiło się 31 organizacji. NFOŚ przeznaczył na początek 1 mln zł rocznie na ten program. Maksymalna kwota wsparcia jednej organizacji wynosi 50 tys zł. O pomoc mogą ubiegać się organizacje, które przedstawią dowolny program rozwoju swoich zasobów i wystąpiły z wnioskiem lub zostały uznane za organizacje pożytku publicznego. Procedura przydziału środków jest solidnie uspołeczniona. Wnioski wstępnie ocenia Komisja Selekcyjna złożona wyłącznie z przedstawicieli POE wybranych w demokratycznej procedurze spośród większej liczby kandydatów

(załącznik 4). Ostateczne decyzje podejmuje 5 osobowa Komisja Konkursowa NFOŚ, wśród której jest jeden przedstawiciel POE z Komisji Selekcyjnej. Organizacje przygotowały regulamin działania. Rozwiązano problem zgłaszania się o dofinansowanie organizacji, których przedstawiciele zasiadają w Komisji Selekcyjnej. Przy rozpatrywaniu wniosków stosuje się postulowane przez III sektor standardy : zasady bezstronności, jawności procedur i przejrzystości działania. Procedury te mogą stanowić wzór dla innych organizacji.

Jest to bardzo pozytywny przykład nowej jakości w relacjach pomiędzy instytucją państwową a sektorem organizacji pozarządowych. NFOŚ i GW dostrzegł, że w interesie państwa jest nie tylko wspieranie inwestycji i konkretnych projektów ale i samych organizacji.

e. Ministerstwo Spraw Zagranicznych współpraca z sektorem OP - dyplomacja społeczna [☞](#)

Partnerstwo między MSZ a polskimi organizacjami społecznymi działającymi za granicą wymagało zorganizowania ich spotkań i kontaktów. Początek stałej współpracy dała konferencja "NATO, Unia Europejska, Europa Środkowa i Wschodnia. Organizacje pozarządowe w polskiej polityce zagranicznej", przygotowana przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych (Falenty, grudzień 1999).

Pierwsze spotkanie organizacji pozarządowych działających za granicą w ramach Grupy nazwanej "Zagranica" odbyło się 26 marca 2001.

W ciągu roku spotkań i intensywnych konsultacji grupa przygotowała projekt zasad współpracy adresowanych do ministerstwa spraw zagranicznych pozwalający lepiej wykorzystać potencjał tkwiący w partnerstwie między państwem a organizacjami pozarządowymi. Organizacje te angażując się w budowę społeczeństwa obywatelskiego w krajach będących w trakcie przemian demokratycznych czy w pomoc humanitarną, mogą efektywnie wspierać działalność administracji publicznej. Jednocześnie starają się wywierać wpływ na politykę zagraniczną państwa w kwestiach, które znajdują się w polu ich zainteresowania. Organizacje pozarządowe mogą współpracować z MSZ i ta forma "dyplomacji społecznej" jest szczególnie znacząca w sytuacji, gdy nie są utrzymywane bądź są zamrożone oficjalne stosunki z władzami danego kraju (np. z Białorusią, Naddniestrzem i z innymi). Organizacje pozarządowe w ostatnich latach (po 1989 r) aktywnie wkroczyły w tę sferę, wcześniej niedocenianą przez MSZ, także pod wpływem sponsorów, którzy zaczęli przenosić swoje zainteresowanie i fundusze na Wschód. Instytucje publiczne powoli uznają zorganizowaną rolę, jaką w dziedzinie stosunków międzynarodowych odgrywają organizacje pozarządowe. Oto syntetyczny opis partnerskiej współpracy Grupy "Zagranica" z MSZ:

Propozycje współpracy z administracją publiczną polskie organizacje pozarządowe działające za granicą zawarły w dokumencie **"Partnerstwo dla polityki zagranicznej"**, który został ostatecznie opracowany i przekazany Ministrowi Spraw Zagranicznych Włodzimierzowi Cimoszewiczowi podczas **konferencji "Dyplomacja społeczna" (czerwiec 2002)**

- Spełniając jeden z postulatów przedstawionych podczas czerwcowej konferencji, Minister Spraw Zagranicznych powołał w 2002 roku **Radę do spraw Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi przy MSZ**, w skład której weszli przedstawiciele MSZ, reprezentant Fundacji "Wiedzieć Jak" oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących działalność zagraniczną.
- Jedną z ważnych kwestii, której dotyczyły zarówno postulaty przedstawione podczas konferencji , jak i późniejsze wystąpienia Grupy "Zagranica" , jest **polska polityka wizowa**.
- Grupa "Zagranica" przedstawiła swoje opinie w ramach **konsultacji** przygotowanego przez MSZ projektu "Strategii Polskiej Współpracy na rzecz Rozwoju".
- Grupa "Zagranica" opiniowała także statut Fundacji "Wiedzieć Jak" - pierwszej polskiej instytucji powołanej w celu wspierania ze środków publicznych rozwoju demokracji w krajach postkomunistycznych i rekomendowała członka do jej Rady.
- Grupa "Zagranica" przedstawiła swoją działalność i postulaty **Sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych**.
- Ponadto Grupa "Zagranica" zabierała głos w różnych sprawach, między innymi wystosowując listy:

- o **do MSZ w sprawie utrudniania działalności organizacji pozarządowych na Białorusi przez tamtejsze władze**
- o **do rządu RP w sprawie potrzeby obecności polskich organizacji pozarządowych w Iraku**

Szczegóły dotyczące dokonań Grupy "Zagranica" znajdują się w załączniku 7.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych przygotowało Ramowy plan działań pomocowych MSZ na 2004, który to dokument będzie podstawą realizowania przez MSZ pomocy międzynarodowej w bieżącym roku. Grupa Zagranica na prośbę Ministerstwa przygotowała komentarz do projektu. Można dostrzec pewne podobieństwa w działaniu Grupy Zagranica i pozarządowych organizacji ekologicznych - POE. Do zdynamizowania partnerskiej współpracy zawsze przyczyniał się raport z konkretnymi propozycjami ze strony organizacji pozarządowych. Poniżej takie propozycje skierowane do MSZ.

** - ta część raportu oparta jest głównie o informacje ze strony internetowej <http://www.go2east.ngo.pl/>.*

VII. Podsumowanie - krótka ocena dynamiki przemian

Sytuacja po 15 latach, które minęły od obrad Okrągłego Stołu, jest zróżnicowana.

Są w instytucjach centralnych nisze, gdzie panują nadal stosunki jak za dawnych lat władzy komunistycznej. Decyzje podejmuje się odgórnie, bez społecznych konsultacji i bez współpracy z organizacjami pozarządowymi. Ale jest też coraz więcej przykładów demokratycznych relacji i rzeczywistego partnerstwa pomiędzy przedstawicielami władzy i działaczami organizacji społecznych. Korzystają na tym nie tylko partnerzy, ale i społeczeństwo. Współpraca pozytywnie wpływa na jakość stanowionego prawa, więcej jest przyjmowanych programów, lepiej realizuje się zasadę zrównoważonego rozwoju. Należy jednak uczciwie przyznać, że po obu stronach brakuje kompetentnych, szerokich kadr.

Gotowość do współpracy ze strony sektora OP jest duża. Wydaje się, że teraz więcej zależy od woli politycznej przedstawicieli urzędów centralnych.

Zdarza się, że starają się być poprawni, lecz tylko werbalnie wspierają III sektor. Nie idą za tym żadne praktyczne kroki otwierające urzędy na partnerską współpracę.

Przez minione 15 lat za mało pracy włożono u nas w edukację obywatelską, w rozbudzenie aktywności społecznej i kształtowanie świadomości, w szerzenie idei społeczeństwa obywatelskiego. Wiedza na ten temat nie jest powszechna. Brak jej także u przedstawicieli władzy. Stąd wynika min. brak otwartości urzędów sektora publicznego na trzeci sektor. Szkoła nadal słabo przygotowuje obywateli Polski i Europy do aktywnych ról, czego smutnym potwierdzeniem jest olbrzymia absencja młodych w kolejnych wyborach.

Organizacje pozarządowe liczą na to, że nasze członkostwo w UE przyspieszy proces demokratyzacji władzy i społeczeństwa.

Radosław, Anna Gawlik

Wrocław maj-czerwiec 2004

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1.

Fragmety sprawozdania z działalności w okresie od kwietnia 2002 do września 2003 prezesa Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

Przykłady partnerstwa:

1. Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (FAOW)

"Deklaracja współpracy organizacji działających na rzecz rozwoju wsi w Polsce" jest podstawą programową platformy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Uczestniczy w niej kilkadziesiąt organizacji działających na rzecz wsi. Organizacje zrzeszone w platformie nazwanej Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (FAOW) regularnie się spotykają- formułują stanowiska. Jedno z pierwszych dotyczyło przeniesienia do Polski unijnego programu LEADER (10.2002) Ostatnie (07-08. 2003) dotyczyło protestu wobec uproszczenia modeli programów rolno-środowiskowych.

2. Konsultacja ustawy o organizacjach pożytku publicznego - Grupa Kontaktowa przy Min. Gospodarki Hausnerze

Grupa 10 przedstawicieli organizacji społecznych weszła do Grupy Kontaktowej, która konsultowała w 2002r tworzenie w rządzie i prace w sejmie dotyczące ustawy o organizacjach pożytku publicznego i wolontariacie. Ustawa została przyjęta przez Sejm i obecnie jest wdrażana. Grupa zakończyła swoją misję.

3. NATURA 2002 pomieszczone partnerstwo - nieczytelność stron III sektora i rządu

Występowaliśmy do Premiera (08.2002) z krytyką polityki resortu środowiska i rządu w tej sprawie. Aktywnie włączyliśmy się w promowanie Natury 2000 - (rant z programu AKCES dla DFE). Miał miejsce cykl konferencji w Dorzeczu Odry, wydano materiały informacyjne i CD, założono stronę internetową. Pojawiły się obszernie artykuły w mediach. Konferencje gromadziły po kilkadziesiąt zainteresowanych osób oraz wypełniły duży deficyt informacji na ten temat.

Uczestniczymy w kontroli typowania obszarów do sieci Natura 2000 w Polsce.

4. Kontakty z Rządem i Sejmem

A. Kontakty wynikające z konsultowania NPR i SOP

B. Opracowanie procedury wyboru przedstawicieli POE do Rad Nadzorczych WFOŚiGW

- a. List z propozycją przyjęcie tej procedury do Ministra Środowiska (02.2003);
- b. Listy jw. do marszałków województwa łódzkiego i podlaskiego (02.2003)

C. Przyjęcie reguł wzajemnych kontaktów z przedstawicielem POE w radzie Nadzorczej NFOŚ i GW - spotkanie zainteresowanych POE z Władysławem Skalnym (05.2003)

D. Włączenie PZS-u do grona organizacji zapraszanych na posiedzenia Komisji Sejmowej Ochrony Środowiska.

Załącznik 2

Opinie z raportu Stowarzyszenia Klon/Jawor⁽¹⁾ przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie stowarzyszeń i fundacji w 2002 r.

Otoczenie działań organizacji pozarządowych

Organizacje najczęściej współpracują z instytucjami z najbliższego sąsiedztwa:

samorządem gminnym i jego agendami - 52% ma częste i regularne kontakty, 29% kontaktuje się sporadycznie,

samorządem lokalnym i instytucjami publicznymi na szczeblu powiatu - 46% ma częste i regularne kontakty, 36% kontaktuje się sporadycznie,

instytucjami publicznymi typu szkoły czy muzea - 49% ma częste i regularne kontakty, 26% kontaktuje

się sporadycznie,
mediami lokalnymi - 38% ma częste i regularne kontakty, 42% kontaktuje się sporadycznie.

Zdecydowanie rzadziej organizacje mają kontakty z:
Kościołem i związkami wyznaniowymi - 65% nie ma kontaktów, 13% kontaktuje się często i regularnie, 22% ma sporadyczne kontakty,
z Rządem, instytucjami państwowymi na szczeblu centralnym - 67% nie ma kontaktów, 11% kontaktuje się często i regularnie, 22% ma sporadyczne kontakty,
Organizacjami pozarządowymi za granicą - 70% nie ma kontaktów, 9% kontaktuje się często i regularnie, 21% ma sporadyczne kontakty,
Partiami i organizacjami politycznymi - 76% nie ma kontaktów, 6% kontaktuje się często i regularnie, 18% ma sporadyczne kontakty,
Instytucjami odpowiedzialnymi za przygotowanie Polski do integracji z Unią Europejską - 80% nie ma kontaktów, 5% kontaktuje się często i regularnie, 15% ma sporadyczne kontakty.

** - Badanie Stowarzyszenia Klon/Jawor - Podstawowe fakty o organizacjach
pozarządowych - raport z badania w 2002 r - J. Dąbrowska, M.Gumkowska, J.
Wygnański*

Załącznik 3

Pozarządowe Organizacje Ekologiczne, które zgłosiły chęć aktywnego uczestnictwa w działaniach Ministerstwa Środowiska

Biuro Wspierania Lobbyingu Ekologicznego
Bydgoskie Forum Ekologiczne
Ekologiczny Klub UNESCO
Ekorozwój Polska Izba Gospodarcza
Federacja Zielonych "Gaja"
Forum Ekologiczno-Edukacyjne
Fundacja Ekologiczna Czysta Wisłoka
Fundacja Ekologiczna Ziemi Chojnickiej i Zabrskiej
Fundacja Europejskie Centrum Proekologiczne European Eco-Center
Fundacja Instytut na Rzecz Ekorozwoju
Fundacja Mazur i Podlasia
Fundacja Ośrodka Edukacji Ekologicznej EKO-OKO
Fundacja Partnerstwo dla Środowiska
Fundacja Polska Unia Gospodarki Odpadami
Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych
Instytut Rozwoju i Promocji Kolei
Klub Przyrodników
Liga Ochrony Przyrody-Europejskie Centrum Ekologiczne
Ogólnopolskie Towarzystwo Zagospodarowanie Odpadów "3R"
Polski Klub Ekologiczny Okręg Dolnośląski
Polski Klub Ekologiczny Okręg Wschodnio-Pomorski
Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne
Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody "Salamandra"
Polskie Towarzystwo Tatrzańskie ZG
Pracownia na Rzecz Wszystkich Istot
Regionalna Fundacja Rozwoju Wsi
Społeczny Instytut Ekologiczny
Stowarzyszenie Bydgoskie Forum Ekologiczne
Stowarzyszenie Dziedzictwo Karpat
Stowarzyszenie ECEAT-Poland
Stowarzyszenie Federacja Zielonych-Białystok
Stowarzyszenie Federacja Zielonych-Tychy
Stowarzyszenie na Rzecz Integracji Polski z Unią Europejską
Stowarzyszenie Poleskie
Stowarzyszenie Przyjaciele Helu
Szkoła Przyrody-Towarzystwo Edukacji Holistycznej
Toruńskie Stowarzyszenie Ekologiczne "Tilia"

Towarzystwo Ekologiczne "Ziemia Przede Wszystkim"
Towarzystwo na Rzecz Ziemi
WWF Polska - Światowy Fundusz na Rzecz Przyrody

Organizacje, które wyrażą chęć aktywnego uczestnictwa w działaniach Ministerstwa Środowiska proszone są o przesłanie swoich statutów:

pocztą elektroniczną na adres:

Hanna.Regulska@mos.gov.pl,

faxem: (0 22) 57 92 473

lub pocztą na adres:

Ministerstwo Środowiska

BEEiKS

ul. Wawelska 52/54

00-922 Warszawa

Załącznik 4

Ogłoszenie Uczestników Komisji Selekcyjnej programu "Wspierania pozarządowych organizacji ekologicznych" przez NFOSiGW

http://www.nfosigw.gov.pl/site/main/edukacja_ekologiczna_01.php?id=1078486795

Zarząd Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zgodził się aby w Komitecie Selekcyjnym programu "WSPIERANIE DZIAŁALNOŚCI POZARZĄDOWYCH ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH" było ośmiu przedstawicieli POE **przedstawiamy ostateczną listę członków Komitetu:**

L.p.	Imię i nazwisko	Organizacja	Organizacja zgłaszająca	Głosowanie
1	Anna Kalinowska	Światowa Unii Ochrony Przyrody (IUCN)	Instytut na rzecz Ekorozwoju	39
2	Krzysztof Smolnicki	Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju	Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju	39
3	Radosław Dzieciółowski	Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody "Salamandra"	Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody "Salamandra"	36
4	Andrzej Żwawa	Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych	Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych	33
5	Maciej Kozakiewicz	Nie zrzeszony	Fundacja Edukacji Ekologicznej i Rozwoju	22
6	Joanna Furmaga	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	19
7	Rafał Górski	Instytut Spraw Obywatelskich	Stowarzyszenie "Obywatel"	19
8	Danuta Reško	Polski Klub Ekologiczny	Polski Klub Ekologiczny	19

Dziękujemy za zaufanie,

Andrzej Kassenberg
Marcin Stoczkiewicz

Załącznik 5

Zasady wyboru przedstawiciela organizacji ekologicznych o zasięgu krajowym do Zespołu -

Komitetu do Spraw Monitorowania Programów na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich

Zgodnie z ustaleniami dokonanymi na spotkaniu przedstawicieli pozarządowych organizacji ekologicznych o zasięgu krajowym w dniu 15 kwietnia 2004 r. w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zaproszonych w celu wyboru przedstawiciela organizacji ekologicznych do Zespołu - Komitetu do Spraw Monitorowania Programów na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (czyli łącznego dla SPO rolniczego i PROW'u, jaki będzie działał przy Ministrze Rolnictwa i Rozwoju Wsi), dokonano jedynie wyboru tymczasowego przedstawiciela (Bohdan Szymański, PKE, dotychczasowy przedstawiciel POE w Komitecie Monitorującym SAPARD). Wybór stałego przedstawiciela postanowiono odroczyć - w celu przeprowadzenia demokratycznej procedury, o którą upomniały się organizacje reprezentowane na spotkaniu. Ustalono, że nazwisko wybranego przedstawiciela organizacji zostanie przedstawione Ministerstwu do dnia 26 maja br. Wybór tymczasowego przedstawiciela dokonano z uwagi na bardzo bliski termin pierwszego posiedzenia Komitetu.

Organizacje pozarządowe liczyły iż Ministerstwo Rolnictwa wystąpi oficjalnie do Ministerstwa Środowiska z prośbą o pomoc w przeprowadzeniu procedury wyboru przedstawiciela NGOs (tak jak to się odbyło na prośbę Ministerstwa Infrastruktury).

Ponieważ Ministerstwo Rolnictwa nie wystąpiło dotychczas z inicjatywą, toteż organizacje same rozpoczęły procedurę i przeprowadziły wybór swojego przedstawiciela wg niniejszej procedury.

Zgodnie z Zarządzeniem Nr 6 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 19 marca 2004 r. członkiem Zespołu Komitetu do Spraw Monitorowania Programów na Rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich ma zostać jeden przedstawiciel pozarządowych organizacji ekologicznych o zasięgu krajowym. Do zadań Komitetu należy monitorowanie dwóch programów, które będą podstawą wydatkowania środków Unii Europejskiej na rzecz rozwoju rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich Sektorowego Programu Operacyjnego "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich" (SPO rolniczy) oraz Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), które zostały przygotowane na okres 3 lat 2004-2006. Posiedzenia Komitetu odbywać się będą minimum raz na 6 miesięcy.

1. Wybór przedstawiciela ww. organizacji zostanie przeprowadzony wg niniejszej procedury:

1. Głosowanie odbywa się za pomocą internetu i jest nadzorowane przez trzy osoby zaufania wybrane na ww. spotkaniu 15 kwietnia, które mają być odpowiedzialne za przeprowadzenie procedury. Nie będą one kandydowały na funkcję przedstawiciela organizacji do ww. Komitetu:
 - o Dorota Metera (IUCN) dorota.metera@iucn.org
 - o Barbara Migurska (PKE, Koło Miejskie w Gliwicach) biuro@pkegliwice.pl
 - o Bożena Wójcik (Instytut na rzecz Ekorozwoju) b.wojcik@ine-isd.org.pl
2. Do głosowania upoważnione są organizacje zarejestrowane w formie stowarzyszeń lub fundacji, posiadające osobowość prawną i w zapisie celów swojej działalności statutowej mają zrównoważony rozwój lub ekorozwój lub ochronę środowiska lub ochronę przyrody. Każda z organizacji musi podać numer KRS.
3. Za organizacje o zasięgu krajowym uznajemy organizacje mające swe struktury w różnych częściach kraju lub realizujące projekty dotyczące całego kraju lub wielu jego regionów.
4. Każda organizacja posiada **jeden głos** i w jej imieniu może go oddać przedstawiciel wybieralnych władz. Na życzenie osób zaufania organizacja uczestnicząca w głosowaniu powinna przedstawić statut i poinformować o osobach stanowiących władze wybieralne.
5. Głosowanie jest jawne i wszystkie oddane głosy będą widoczne drogą elektroniczną www.eko.org.pl/pipermail/glosowanie-wiejskie/
6. Głosowanie odbywa się dwustopniowo
7. Najpierw następuje zgłoszenie kandydatur na załączonym formularzu zgłoszeniowym plik zgloszenie-kandydata.rtf dostępnym do pobrania z sieci www.eko.org.pl/public/wiejskie/
8. Do zgłoszenia powinna być dołączona krótka charakterystyka osoby zgłaszanej, nie więcej niż 300 słów (max. 1/2 strony). Każda organizacja może zgłosić nie więcej niż **jednego kandydata**.

9. Następnie z listy zgłoszonych kandydatów wybiera się przedstawiciela organizacji, który zostanie członkiem Komitetu Monitorującego. Każda organizacja może jednorazowo zgłosić **na nie więcej niż 1 kandydaturę**. Nie można podać więcej kandydatów bo wtedy głos jest nieważny. Pierwsze zgłoszenie się liczy. Nie można powtórnie głosować. Organizacja, która nie zgłosiła kandydata może wziąć udział w głosowaniu.
10. Wybrana zostanie osoba, która uzyska największą liczbę głosów. W przypadku, gdy więcej niż jedna osoba uzyska tę samą największą liczbę głosów to zarządza się dogrywka między tymi osobami. Dogrywkę przeprowadza się w ciągu ok. jednego tygodnia od daty ogłoszenia wyniku wyborów właściwych. Obowiązują w niej takie same zasady, jak podczas wyborów podstawowych. Ogłoszenie ostatecznych wyników nastąpi w dwa dni po zakończeniu dogrywki. Ogłoszenie będzie do pobrania z sieci www.eko.org.pl/public/wiejskie/
11. Od decyzji osób zaufania nie ma odwołania.
12. Przebieg wyborów wygląda następująco:
 - o od 5 do 11 maja br. zgłaszanie kandydatów wraz z ich charakterystyką **na adres glosowanie-wiejskie@eko.org.pl**;
 - o 12 maja ogłoszenie wstępnej listy kandydatów, na których można głosować;
 - o do 14 maja można składać zażalenia do jednej z osób zaufania;
 - o 17 maja ogłoszenie oficjalnej listy kandydatów www.eko.org.pl/public/wiejskie/
 - o od 17 do 20 maja odbywa się głosowanie **na adres** glosowanie-wiejskie@eko.org.pl
 - o 21 maja ogłoszenie wstępnych wyników www.eko.org.pl/public/wiejskie/
 - o do 25 maja można składać zażalenia do jednej z osób zaufania;
 - o 26 maja ogłoszenie wyników i przekazanie Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi nazwiska wybranego przedstawiciela organizacji.
13. W przypadku potrzeby przeprowadzenia dogrywki zostanie ona przeprowadzona następująco:
 - o 26 maja ogłoszone zostanie ponowne głosowanie w formie dogrywki i lista osób, na które można głosować oraz Ministerstwo zostanie powiadomione o tygodniowym opóźnieniu przekazania nazwiska wybranej osoby;
 - o od 27 maja do 1 czerwca odbywa się ponowne głosowanie;
 - o 3 czerwca ogłoszenie ostatecznych wyników i przekazanie Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi nazwiska wybranego przedstawiciela organizacji. Do czasu wyboru przedstawiciela organizacji ekologicznych wg. powyższej procedury organizacje ekologiczne reprezentuje w ww. Komitecie przedstawiciel tymczasowy - Bohdan Szymański.

Załącznik 6.

Mechanizm konsultacji aktów prawnych tworzonych w Ministerstwie Środowiska

Mechanizm konsultacji aktów prawnych tworzonych w Ministerstwie Środowiska

1. Struktura Strony

W miejsce już istniejącej strony "Projekty aktów prawnych" zostanie utworzona strona "Prace Legislacyjne". Na tej stronie zostaną zamieszczone cztery podstrony:

**AKTUALNY STAN PRAC LEGISLACYJNYCH
PROJEKTY AKTÓW PRAWNYCH
KARTY ROZBIEŻNOŚCI
INNE DOKUMENTY**

2. Zawartość poszczególnych podstron

a. Aktualny Stan Prac Legislacyjnych

Na tej podstronie organizacje pozarządowe będą mogły zapoznać się z aktualnym stanem prac legislacyjnych prowadzonych w Ministerstwie Środowiska. Zamieszczone na niej informacje powinny zawierać:

Nazwę aktu prawnego;

Informację na jakim etapie uzgodnień jest dany dokument (wewnątrzresortowe, międzyresortowe,

*przedstawiony do podpisu, przekazany do publikacji);
Nazwę departamentu odpowiedzialnego za przygotowanie projektu aktu prawnego;
Delegację ustawową;
Przekazywane informacje przez Departament Legislacyjno-Prawny na tę podstronę znajdować się
będą pod linkami oznaczającymi datę ich wpłynięcia np.:*

**STYCZEŃ LUTY MARZEC KWIECIEŃ MAJ CZERWIEC
LIPIEC SIERPIEŃ WRZESIEŃ PAŹDZIERNIK LISTOPAD GRUDZIEŃ**

b. Projekty aktów prawnych

Na tej stronie będą zamieszczane przez departamenty merytoryczne projekty aktów prawnych powstających w Ministerstwie Środowiska. Przy każdym projekcie będzie zamieszczona informacja dotycząca:

*Terminu przesyłania uwag (minimalny termin dwóch tygodni);
Adresu e-mail osoby, do której można przesyłać uwagi;
Nazwy departamentu odpowiedzialnego za przygotowanie projektu aktu prawnego.*

c. Karty rozbieżności

Na tej podstronie w Karcie rozbieżności (załącznik) departamenty merytoryczne będą zamieszczać uwagi organizacji pozarządowych, które nie zostały uwzględnione w projekcie aktu prawnego.

Karta rozbieżności powinna być umieszczona na stronie internetowej przez departament merytorycznie odpowiedzialny za projekt aktu prawnego w terminie do dwóch tygodni po upływie terminu zgłaszania uwag.

d. Inne dokumenty

Na tej podstronie departamenty merytoryczne będą zamieszczać inne dokumenty (polityki, strategie itd.) przeznaczone do konsultacji społecznych. Przy tych dokumentach również muszą znaleźć się informacje dotyczące:

*Terminu przesyłania uwag (minimalny termin dwóch tygodni);
Adresu e-mail osoby, do której można przesyłać uwagi;
Nazwy departamentu odpowiedzialnego za przygotowanie projektu dokumentu.
Dokumenty te zostaną zamieszczone na stronie internetowej po zatwierdzeniu ich przez kierownictwo resortu w terminie do jednego tygodnia po posiedzeniu kierownictwa.*

3. Przekazywanie projektów dokumentów

Departament Legislacyjno-Prawny zostanie zobowiązany do aktualizacji w pierwszym tygodniu każdego miesiąca informacji na temat stanu prac legislacyjnych prowadzonych w Ministerstwie Środowiska.

Każdy departament/biuro merytorycznie odpowiedzialny za przygotowanie projektów aktów prawnych zostanie zobowiązany do zamieszczania projektów, po uzgodnieniach wewnątrzresortowych, na stronie internetowej zgodnie z "formularzem zgłoszenia do publikacji projektów aktów prawnych za pośrednictwem publicznego serwisu www Ministerstwa Środowiska".

4. Monitoring procesu konsultacji

Departament Legislacyjno-Prawny zostanie zobowiązany do przekazywania w pierwszym tygodniu każdego miesiąca zestawienia projektów aktów prawnych, które są już po uzgodnieniach wewnątrzresortowych do Biura Promocji i Informacji. Biuro Promocji i Informacji będzie odpowiedzialne za monitorowanie zamieszczanie projektów aktów prawnych na stronie internetowej.

Załącznik 7

Działania i dokonania Grupy "Zagranica"

Działania Grupy "Zagranica" obejmują:

- wspieranie wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy polskimi organizacjami pozarządowymi działającymi poza granicami kraju oraz wprowadzanie wspólnych standardów ich pracy;
- rozwijanie współpracy polskich organizacji pozarządowych z innymi sektorami (z MSZ i placówkami dyplomatycznymi, z mediami);
- wywieranie wpływu na formułowanie i sposób realizowania polskiej polityki zagranicznej wobec krajów, w których zaangażowane są polskie organizacje pozarządowe, oraz na politykę udzielania przez Polskę pomocy rozwojowej;
- ułatwianie kontaktów pomiędzy polskimi organizacjami pozarządowymi a ich potencjalnymi partnerami ze Wschodu;
- nawiązywanie kontaktów i współpracy z pokrewnymi porozumieniami organizacji pozarządowych w innych krajach (w tym z europejską platformą organizacji pozarządowych zajmujących się pomocą rozwojową) oraz z instytucjami Unii Europejskiej, z zamiarem wpływania na europejską politykę pomocy rozwojowej i czynnego uczestniczenia w jej realizowaniu;
- upowszechnianie informacji o działalności polskich organizacji pozarządowych zaangażowanych poza granicami kraju i zabieganie o jej poparcie ze strony opinii publicznej.

Dotychczas organizacje tworzące Grupę "Zagranica":

- przygotowały dokument "Dobra praktyka w pracy polskich organizacji pozarządowych za granicą", wyznaczający normy postępowania przy realizacji programów międzynarodowych, który został przyjęty przez kilkadziesiąt polskich organizacji pozarządowych pracujących w Europie Wschodniej i Azji Centralnej;
- podjęły inicjatywę "Partnerstwo dla polityki zagranicznej", w ramach której opracowały skierowane do polskich władz postulaty, dotyczące między innymi prowadzenia konsultacji i współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi a państwowymi ośrodkami polityki zagranicznej, udziału organizacji w planowaniu i świadczeniu przez Polskę pomocy rozwojowej oraz sposobów jej finansowania - przedstawiony dokument został zaakceptowany przez Ministra Spraw Zagranicznych;
- uczestniczyły w pracach powołanej przez MSZ (zgodnie z postulatami przedstawionymi przez organizacje) Rady do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi, oraz w konsultacjach dotyczących polskiej pomocy zagranicznej i zasad jej finansowania;
- wzięły udział w konsultacjach dotyczących statutu Fundacji "Wiedzieć Jak" - pierwszej polskiej instytucji powołanej w celu wspierania ze środków publicznych rozwoju demokracji w krajach postkomunistycznych - i rekomendowały członka do jej Rady;
- zajmowały oficjalne stanowisko w sprawach międzynarodowych, leżących w polu ich zainteresowania - takich jak ograniczanie swobody działania organizacji pozarządowych na Białorusi czy polska polityka wizowa wobec sąsiadów ze Wschodu;
- brały udział w Forum Ekonomicznym w Krynicy (5 - 7 września 2002); przygotowały seminarium "Polskie organizacje pozarządowe działające zagranicą. Perspektywy współpracy po wejściu Polski do UE" (31 marca - 1 kwietnia 2003);
- przedstawiały działalność polskich organizacji pozarządowych pracujących za granicą podczas spotkań z przedstawicielami Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Sejmową Komisją Spraw Zagranicznych, polskim korpusem dyplomatycznym, gośćmi zagranicznymi (premierem Ukrainy Wiktorem Juszczenką, uczestnikami odbywającej się w Warszawie konferencji OBWE), a także podczas spotkań otwartych;
- założyły internetowy serwis www.go2east.ngo.pl, poświęcony działalności polskich organizacji pozarządowych pracujących za granicą;
- wspólnie z Towarzystwem Wzajemnej Informacji opracowały bazę danych o organizacjach pozarządowych z Europy Wschodniej oraz bazę danych o działalności krajowych organizacji pozarządowych poza granicami Polski (w lipcu 2003 baza liczyła ponad 500 wpisów);
- wydały dwa CD-ROMy informujące o pracy Grupy "Zagranica" oraz działalności krajowych organizacji pozarządowych poza granicami Polski oraz broszury "Partnerstwo dla polskiej

polityki zagranicznej" i "Międzynarodowa działalność polskich organizacji pozarządowych", oraz "Social Diplomacy. The case of Poland. International activity of Polish NGO's and their dialogue with government", stanowiącą wybór zawartych w nich tekstów, a także opracowanie poświęcone działalności polskich organizacji pozarządowych na Białorusi i publikację "Polska-Ukraina. Współpraca organizacji pozarządowych".

- przygotowały wystawę, poświęconą działalności polskich organizacji pozarządowych w przekazywaniu doświadczeń polskiej transformacji systemowej, i kilkakrotnie ją prezentowały, zarówno w kraju, jak i za wschodnią granicą.

"Partnerstwo dla polityki zagranicznej" to inicjatywa na rzecz współpracy władz publicznych z organizacjami pozarządowymi. Zawiera ona następujące propozycje współpracy.

- I. Konsultacje i wymiana informacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi a ośrodkami polityki zagranicznej
- II. Udział organizacji w planowaniu i świadczeniu przez Polskę pomocy zagranicznej
- III. Instytucjonalne mechanizmy organizowania i finansowania pomocy zagranicznej
- IV. Zagadnienia współpracy transgranicznej
- V. Wprowadzenie wiz dla wschodnich sąsiadów Polski
- VI. Wymiana młodzieży
- VII. Współpraca polskich placówek dyplomatycznych z polskimi organizacjami

Publikację zawierającą dokument "Partnerstwo dla polityki zagranicznej" wraz z załącznikami, wydaną pod redakcją Grażyny Czubek, można pobrać w formacie PDF z strony <http://www.go2east.ngo.pl>.

Załącznik nr 8

Fragment raportu "Działalność i główne problemy pozarządowych organizacji i prasy ekologicznej w Polsce" <http://www.mos.gov.pl/poe/materialy/komisja.html>):

"Współpraca Ministerstwa Środowiska (MŚ) z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi (POE) ma wieloletnią tradycję.

Od początku lat 90-tych zwyczajem stało się organizowanie w Ministerstwie spotkań przedstawicieli organizacji pozarządowych z administracją publiczną umożliwiających zarówno wzajemne poznanie się jak i podejmowanie prób rozwiązywania konkretnych problemów ekologicznych.

Poszczególne komórki organizacyjne Ministerstwa w szerokim zakresie współpracują z organizacjami pozarządowymi. Departamenty coraz częściej stosują zasadę, iż rozwiązanie określonego problemu może ułatwić przybliżenie organizacjom wiedzy na jego temat oraz niejednokrotnie wzajemne współdziałanie w tym zakresie administracji państwowej i POE. Współpraca ta rozwija się m.in. w kierunku uczestniczenia przedstawicieli organizacji pozarządowych w pracach różnych Komisji oraz ciał doradczych Ministra (np. Komisja Ministra ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko, Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Państwowa Rada Ochrony Środowiska, Społeczny Zespół Ekspertów ds. Finansowania Edukacji Ekologicznej), organizowania przez departamenty konferencji, warsztatów z udziałem POE (np. Departament Ochrony Środowiska, Biuro Edukacji i Komunikacji Społecznej, Departament Leśnictwa, Ochrony Przyrody i Krajobrazu), przesyłania organizacjom do zaopiniowania projektów aktów prawnych (Departament Legislacyjno-Prawny), itd.

Instytucjonalne ramy współpracy Ministerstwa i organizacji pozarządowych zostały określone w maju 1998 roku kiedy Minister OŚZNiL podpisał trzy dokumenty: "Deklarację Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa dotyczącą współdziałania z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi", "Kierunki wdrażania zasad współpracy między MOŚZNiL a POE" oraz Program wykonawczy na 1998 rok. Program ten co roku jest aktualizowany, a nad jego realizacją czuwa Zespół Roboczy ds. współpracy MŚ z POE działający przy Biurze Edukacji i Komunikacji Społecznej (BEiKS), złożony z pracowników MŚ oraz przedstawicieli organizacji ekologicznych.

W dokumentach tych zostały wyznaczone podstawowe zadania które, w miarę swoich możliwości organizacyjnych i finansowych realizowane są m.in. przez Biuro Edukacji i Komunikacji Społecznej. Są to:

- wzajemne informowanie się o działaniach i zamierzeniach,
- dostęp do informacji o ochronie środowiska,
- włączanie POE w procesy legislacyjne, decyzyjne i kontrolne oraz w tworzenie dokumentów programowych dotyczących zagadnień ekologicznych,
- zapewnienie udziału przedstawicieli POE w różnorodnych organach doradczych działających na rzecz ochrony środowiska.

Przekazywanie informacji oraz komunikacja pomiędzy Ministerstwem a POE odbywa się kilkoma drogami. Jedną z nich jest poczta elektroniczna oraz Internet. Na stronie internetowej Ministerstwa (www.mos.gov.pl) znajduje się odrębne "okno" poświęcone pozarządowym organizacjom ekologicznym. Umieszczone są tam pełne teksty dokumentów związanych ze współpracą MŚ z POE, a także raporty i sprawozdania dotyczące szkoleń i spotkań z udziałem przedstawicieli organizacji ekologicznych. Na bieżąco zamieszczane są tam ogłoszenia skierowane do POE. Również na tej stronie znajdują się odnośniki do stron poszczególnych organizacji pozarządowych. Ponadto utrzymywany jest stały kontakt z organizacjami ekologicznymi poprzez pocztę elektroniczną. Za jej pomocą udzielane są informacje każdemu, kto się o nie zwraca. Jednocześnie, dzięki poczcie elektronicznej docierają do Ministerstwa informacje od organizacji pozarządowych, które przekazywane są dalej do innych odbiorców. Również za pomocą poczty elektronicznej utrzymywany jest stały kontakt z członkami Zespołu Roboczego, przedstawicielem Biura Wspierania Lobbyingu Ekologicznego oraz Biurem Koordynatora Polskiej Zielonej Sieci. Powiadomianie POE o istotnych dla współpracy MŚ - POE sprawach (jak ustalił to Zespół Roboczy) odbywa się poprzez umieszczanie wiadomości na publicznym serwerze www.mos.gov.pl oraz jednoczesne wysłanie ich do dalszego przekazania przez Polską Zieloną Sieć i Biuro Wspierania Lobbyingu Ekologicznego. Ponadto BEiKS co tydzień wysyła do wszystkich organizacji, które zgłosiły takie zapotrzebowanie, informacje o ważniejszych wydarzeniach w resorcie środowiska w nadchodzącym tygodniu. Przekazywanie informacji oraz komunikacja z POE odbywa się jednocześnie tradycyjnymi kanałami: telefonicznie, listownie, a także poprzez bezpośrednie spotkania.

Co tydzień, do kilkunastu organizacji pozarządowych wysyłane są także "Biuletyny Codzienne" sporządzone przez pracowników Biura Prasowego MŚ, które zawierają przegląd ważniejszych informacji prasowych związanych z ochroną środowiska.

Oprócz tego stale gromadzone są i udostępniane zainteresowanym informacje związane tematycznie z działalnością BEiKS tzn. dotyczące edukacji ekologicznej, współpracy z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi oraz planowanych spotkań, seminariów i konferencji.

BEiKS korzysta z danych na temat organizacji pozarządowych i ich działań m.in. z Kalendarium Imprez Ekologicznych, przygotowywanym co roku przez Biuro, w którym umieszczane są informacje dotyczące różnorodnych wydarzeń o tematyce ekologicznej, a także z Internetowego Katalogu Pozarządowych Inicjatyw Ekologicznych (http://free.ngo.pl/kat_poe), którego aktualizacja była dofinansowana w 2000r. przez Ministerstwo Środowiska i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. BEiKS dysponuje także własną bazą danych zawierającą informacje o kilkudziesięciu organizacjach ekologicznych, z którymi utrzymuje bliższy kontakt. Baza ta jest stale uaktualniana. Jednocześnie w trakcie tworzenia znajduje się baza danych pozarządowych organizacji ekologicznych, która oprócz informacji adresowych zawierać będzie wyciągi ze statutów organizacji. Celem utworzenia tej bazy jest wyłonienie przedstawicieli organizacji pozarządowych, które chcą aktywnie uczestniczyć w działaniach Ministerstwa (udział w pracach ciał doradczych, opiniodawczych, komisjach, delegacjach zagranicznych).

Jedną z form rozwoju i udoskonalania współpracy z POE jest uczestnictwo we wspólnych szkoleniach. Pierwsze takie warsztaty zorganizowane przez BEiKS odbyły się w styczniu 1999 roku. Wzięły w nich udział 23 osoby - 13 pracowników Ministerstwa oraz 10 osób ze strony organizacji pozarządowych. Warsztaty były procesem wzajemnego poznawania się, budowania zaufania i definiowania zasad przyszłej współpracy tak, aby jak najpełniej odpowiadała ona potrzebom obu stron-partnerów. Kolejne szkolenie odbyło się w lipcu 2000 roku. Wzięło w nim udział ośmiu przedstawicieli POE oraz jedenaście osób z Ministerstwa Środowiska. Celem tych warsztatów była ewaluacja dotychczasowej współpracy między MŚ i POE, a także stworzenie propozycji rozwiązań umożliwiających usprawnienie tej współpracy w przyszłości. Z uczestnikami szkolenia spotkał się Minister Antoni Tokarczuk biorąc udział w dyskusji nt. problemów, jakie napotykają obie strony realizując zadania związane ze

współpracą MŚ i POE. W roku bieżącym (2001) planowane jest również przeprowadzenie tego typu szkoleń. Ministerstwo Środowiska podejmuje również inicjatywy w celu promocji projektów realizowanych przez POE we współpracy z samorządami lokalnymi i innymi podmiotami (np. z Zakładami Energetycznymi). Przykładem tego typu działań było przygotowanie przez Ministerstwo wystawy dotyczącej ochrony Bociana Białego i jego siedlisk w Polsce przedstawiającej Program Ochrony Bociana Białego i terenów podmokłych, który był prowadzony przez organizacje pozarządowe, samorządy lokalne, szkoły i fundusze środowiskowe. Wystawa była prezentowana w trakcie "Zielonego Tygodnia" zorganizowanego przez Dyрекcję Generalną "Środowisko" Komisji Europejskiej w Brukseli.

Ponadto Ministerstwo Środowiska dofinansowuje ze środków budżetowych działania organizacji pozarządowych w dziedzinie edukacji ekologicznej. Wnioski wpływające do Biura Edukacji i Komunikacji Społecznej rozpatruje powołany w 1998 roku decyzją Ministra Środowiska Społeczny Zespół Ekspertów ds. Finansowania Edukacji Ekologicznej składający się z przedstawicieli POE, Ośrodków Dydaktycznych Parków Narodowych i Krajobrazowych, Ośrodków Edukacji Ekologicznej oraz pracowników BEiKS.

(został rozwiązany po zmianie rządu w 2001r- przyp R.G.)

Warto dodać, iż działania Ministerstwa Środowiska w sferze współpracy z organizacjami pozarządowymi przedstawione w Raporcie o współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną opracowanym przez Pełnomocnika Rządu ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi na przełomie 1998/99r uznane zostały za wzorcowe. (podkreślenie R.G.)

Pomimo, że Ministerstwo Środowiska podejmuje wiele starań w celu realizacji współpracy z POE i większość jego kontaktów z organizacjami układa się bardzo dobrze, ma również negatywne doświadczenia w tym obszarze. Problem stanowią zbyt wygórowane żądania niektórych organizacji, nie uwzględniające prawnych i finansowych wymogów obowiązujących Ministerstwo oraz pewien bezkrytycyzm dotyczący własnych aktywności. Ponadto w związku z rozdrobnieniem i rozproszeniem organizacji brak jest często partnera do rozmów, mającego poparcie większości organizacji. Ministerstwo ma do czynienia również z przypadkami kiedy organizacje o radykalnym charakterze oceniają jego działalność niezgodnie ze stanem faktycznym lub upowszechniają nieprawdziwe informacje na ten temat. W takich przypadkach brak jest również chęci poszukiwania wyjaśnień u źródła...."